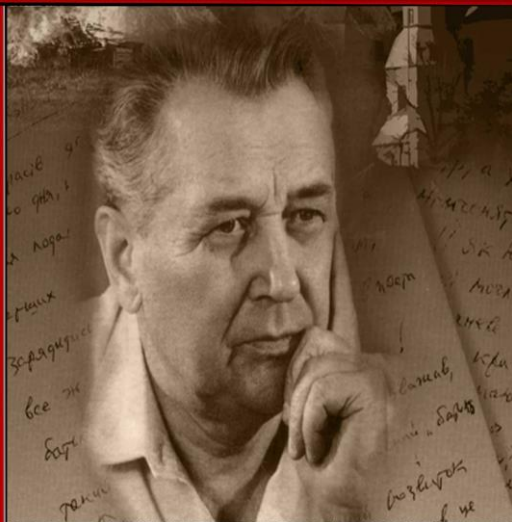

DeCoursey

ОЛЕСЬ ГОНЧАР

**ЖІНКА
В СІРОМУ**

«Жінка в сірому» Олеся Гончара — романтична новела, головною героїнею якою є сумлінна садівниця санаторію.

Світову славу письменнику принесли романи «Собор», «Прапорonosці», «Тронка», «Берег любові», «Людина і зброя», повісті «Бригантина», «Далекі вогнища», новели «Модри Камень», «За мить щастя». Олесь Гончар — видатний український письменник, автор соціально-психологічних та філософських романів, повістей та новел.

Олесь Гончар

Жінка в сірому

Все узбережжя знало цю давню історію, схожу на легенду. Як тоді, коли приморське місто було вже в облозі, комісар бригади червонофлотців, будиши хворим і пораненим, маючи змогу останнім рейсом вилетіти в тил, сам у вирішальну хвилину відмовився від своїх переваг: поступився місцем у літаку зовсім незнайомій вагітній жінці, приведеній партизанами з гір.

Уже в польоті жінка дізналась, що комісар, маючи запалення легенів, багато разів ходив з моряками в атаки і що тим-то й надано було цій людині право летіти на Велику землю, де його неодмінно треба було госпіталізувати. Коли жінка почула про це, вона навіть розплакалась, тяжко переживаючи подаровану їй можливість летіти замість того, кому цей політ зараз, може, був ще необхіднішим. Її не переставали мучити докори сумління, в думці не вкладалося, чому він так зробив, чому поступився місцем, може, навіть життям своїм поступився, зовсім незнайомій людині, прирікши тим самим себе невідомо на що.

— І чим я віддячу йому, чим? — зверталася жінка час від часу до своїх сусідів, здебільшого теж поранених.

Їй відповідали мовчанкою.

А коли комісар опинився в концтаборі і вже тільки один драний матроський тільник прикривав його побиті, в закипілих синцях плечі та груди, не могла фашистська варта впізнати в цьому атлетичної статури морякові того, ким він був насправді: за наполяганням товаришів комісара було перевдягнуто у звичайне, рядове, матроське, він і сам віднині в усьому став рядовим, нічим не вирізнявся ні поведінкою, ні своєю полонянською невольницькою зовнішністю. Лише згодом вартові стали помічати, як уважливо ставляться до нього товариші по нещастю, стараючись хоч як-небудь допомогти йому, коли випало їм разом працювати спершу в полі, на колишніх радгоспних плантаціях, а потім на кар'єрах у каменоломні. Помічено було, що дослухаються до кожного його слова і навіть від прискіпливого погляду наглядача ніби невнарок заступають свого, добровільно визнаного ними, вожака, — тож хто він є насправді? Чи такий він уже рядовий, яким постає у своїм дранім, перетлілим від поту матроським лахмітті? Мав би, здавалось, змізернитись, саморозчавитись від того невольницького життя з його баландою, безправ'ям, погрозами пристрілити будь-якої миті, а він, одначе, не поник, не зломився, ще й інших біля себе непомітно гуртує.

Варто було виникнути підозрі, як незабаром

з'явився в концтаборі й іуда-запроданець, золотушний жевжик на ім'я Бруно з місцевих фольксдойчів. Ніби прогулюючись, забрів він із табірними посіпаками на радгоспні городи, де полонені, позгинавшись до землі, саме домучували на морквищі свою денну норму. Тонконогий, з водянистим поглядом, Бруно, ступаючи серед полонених, спостерігаючи, як ретельно видовбують вони дрібненьку морквицю з твердої, мов камінь, землі, здається, не мав до чого вчепитись, та ось раптом, змружившись на манір слідчих, він спрямував свій хижий погляд на того, кого шукав, на їхнього прихованого вожака, що саме розігнув спину, випростався.

— Він! Це він! — вигукнув Бруно, звертаючись до своїх озброєних супровідців. — Я бачив його, коли він виступав на мітингу в Севастополі на початку війни! — І глумливо осміхнувся до впізнаного: — То ж були ви, пане комісар? Ви, ви! В таких речах я не помиляюсь!..

Стратили комісара і його друзів тієї ж осені. Але де сталась трагедія, достеменно ніхто не знав. Називалось поле одного з радгоспів, де їх нібито розстрілювали біля силосних ям. Згідно з іншими припущеннями, розправу було вчинено в приморських яругах, в їхніх колючих чагарях, серед чорного вулканічного каміння, а були й такі перекази, що полонених, зв'язаних до купи дротом,

кидали просто живцем зі скелі в море.

І хоч ніхто на власні очі розправи не бачив, однак поступово сама собою витворювалася легенда, з літа в літо жила по всьому узбережжю, і діяла в ній, крім вожака-комісара та його мужніх товаришів, ще й та невідома жінка, що він її врятував ціною власного життя. Чи жива вона, чи народила дитя? І чи не забула, кому завдячувати має самим своїм існуванням на світі? Адже й такі є, що легко забувають, такі, у кого швидко й безслідно вивітрюється з душі зроблене їм кимось давнє чи недавнє добро.

За тим золотушним Бруно, що, уникнувши кари, утік десь на Захід, ще й досі слідом іде прокляття народне. З переказів було відомо, як він знущався з табірних людей: мавши університетську освіту, він корчив із себе неабиякого психолога, навіть перед смертю нібито знущальницьки допитувався полоненого:

— Певне, шкодуєте, пане комісар, що так необачно поступилися своїм законним місцем у літаку? Лицарем уявили себе? Великодушністю хотіли уславитись?

Комісар не вважав за потрібне йому відповідати, тільки поглядом спідлоба виказував цьому садистові своє презирство.

— Першій-ліпшій, не приятельці, не приспанці, — зміїно розтягував Бруно свої тонкі